

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 8.81.13'25

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-35>

Валерія ГАВРИЛЕНКО,

orcid.org/0000-0001-6873-093X

*викладач кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
(Київ, Україна) lera.aveo@gmail.com*

Валерія КОЛОМІЄЦЬ,

orcid.org/0000-0003-2863-6126

*студентка IV курсу факультету лінгвістики
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
(Київ, Україна) proworker11@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО АСПЕКТУ ЯВИЩА КЛІШЕ У ДОКУМЕНТАХ ПІДМОВИ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

У статті актуалізовано необхідність вивчення специфіки вживання мовних кліше у англійськомовних документах підмови юриспруденції. У межах дослідження особливу увагу приділено визначенню явища кліше як слова або комбінації слів, які стали широкоживаними в мові. Кліше, на відміну від термінології відповідних підмов, рідше виступають предметом спеціалізованих досліджень, зокрема в галузі перекладознавства, тож стаття зосереджується на дослідженні адекватного міжмовного перенесення саме цього пласту лексики. Автори визначають різноманітні підходи до класифікації мовних кліше, головні з яких класифікують мовні кліше за походженням, формою, значенням і функцією.

Автори проводять своє дослідження, базуючись на сучасних матеріалах, а саме – автентичних текстах (статтях, документах, підручниках з юриспруденції), а також сучасних україномовних текстах, що дає змогу прослідкувати сучасний стан адаптації юридичних англійськомовних кліше українською мовою. В ході дослідження методом суцільної вибірки був відібраний корпус одиниць дослідження; наступним етапом був зіставний аналіз одиниць оригіналу та перекладу для визначення відповідних перекладацьких трансформацій, що дало змогу зробити висновки про основні тенденції та методи перекладу клішованих одиниць в документах підмови юриспруденції, а також обґрунтувати вибір і доцільність тієї чи іншої перекладацької процедури. Результати дослідження можуть зацікавити не тільки фахівців та дослідників у сфері перекладу, а й дослідників у сфері лексикології та загальної філології відповідних мов.

Мета статті – висвітлити особливості процесу міжмовного переносу значень англомовних юридичних кліше та описати відповідні перекладацькі процедури перекладознавчого аспекту у використанні кліше в документах підмови юриспруденції.

Ключові слова: *іноземна мова, англомовні кліше, юридичний переклад, перекладознавчий аспект, перекладацькі трансформації.*

Valeriia HAVRYLENKO,

orcid.org/0000-0001-6873-093X

*Lecturer at the Department of Theory, Practice and Translation of English
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
(Kyiv, Ukraine) lera.aveo@gmail.com*

Valeriia KOLOMIETS,

orcid.org/0000-0003-2863-6126

*4th-year student of the Faculty of Linguistics
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
(Kyiv, Ukraine) proworker11@gmail.com*

THE PECULIARITIES OF THE TRANSLATION ASPECT OF THE CLICHÉ PHENOMENON IN THE DOCUMENTS OF LAW FIELD

The article emphasizes the need to study the specifics of the use of language clichés in documents of the jurisprudence sphere. The study focuses on defining the phenomenon of clichés as words or combinations of words that have become

widely used in the language. Clichés, in contrast to the terminology of the relevant sublanguages, are less often the subject of specialized research, in particular in the field of translation studies, so the article focuses on the study of the adequate interlingual transfer of semantics of this layer of vocabulary. The authors identify various approaches to the classification of language clichés, the main of which classify language clichés according to their origin, form, meaning, and function.

The authors conduct their research based on up-to-date sources, namely authentic texts, e.g. articles, documents, law textbooks, as well as modern Ukrainian texts, which enables the authors to observe the current state of adaptation of legal English clichés in Ukrainian. In the context of the study, a body of research units was selected by the method of continuous sampling. The next step was a comparative analysis of the original and translation units to determine the relevant translation procedures, which allowed us to draw conclusions on the main trends and methods of translation of clichéd units in documents of jurisprudence, as well as justify the choice and appropriateness of one or another translation procedure. The results of the research may be of interest not only to specialists and researchers in the field of translation but also to researchers in the field of lexicology and general philology of the respective languages.

The purpose of the article is to highlight the features of the process of interlingual transfer of meanings of English legal clichés and to describe the relevant translation procedures of the translation studies aspect in the use of clichés in documents of jurisprudence.

Key words: foreign language, English clichés, legal translation, translation studies aspect, translation procedures.

Постановка проблеми. Використання підмови юриспруденції передбачає застосування складних юридичних термінів, а також клішованих одиниць, які виступають як єдине ціле і які використовуються в мовленні у вигляді готових конструкцій. Кліше – це «Слово або комбінація слів, які стали широковживаними в мові, наприклад *a kernel of truth* «зерно правди», *to speak the truth* «чесно кажучи» (Garipov, 2013: 2). Саме завдяки йому створюється така риса письмового або усного юридичного тексту, як стандартизованість. Використання кліше є нормою офіційного спілкування.

В нашому дослідженні основна увага приділяється особливостям переносу значень кліше в процесі перекладу з англійської мови на українську, оскільки сама структура кліше унеможливає виникнення повних еквівалентів, що зумовлює потребу в пошуку і дослідженні відповідних перекладацьких рішень. Специфіка адаптації значень кліше зумовлюється різницею в структурі мов (англійська мова більш аналітична, українська – синтетична), різницею в культурі, і відповідно в образності і можливих способах колокації мовних одиниць.

Однак варто зазначити, що вивчення самого явища кліше, не є самоціллю, адже кліше – це мовний стандарт, готовий стійкий оборот, мовний інструмент, яким потрібно вміло користуватися та розмежовувати від інших понять.

Аналіз досліджень. За останнє десятиліття, явищу кліше присвячено значну кількість науково-дослідних робіт, що свідчить про його актуальність і разом з тим невичерпність проблеми певною мірою. Ця тема глибоко досліджувалася багатьма українськими дослідниками серед яких: Н.Ю. Вишневська (2013), Л.В. Завгородня (2001), Б. Нечипоренко (2013), І. Сковронська (2010) тощо. Але і до сьогодні, науковці порушують такі питання як: еволюція тлумачення самого терміна “мовне кліше” (Н. Вишневська, Н. Шарманова) та його функції (І. Дегтярьова, І. Серебрянська,

О. Шамрай). Далі розглянемо сучасні підходи вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо особливостей лексики підмови юриспруденції.

При укладенні відповідних висловлювань чи текстів у юриспруденції часто використовують специфічну лексику, а саме – термінологію та клішовані одиниці. Відтак, здійснений аналіз науково-методичної літератури дає змогу узагальнити, що підмова юриспруденції є сукупністю мовних засобів, які застосовуються фахівцями правової сфери та характеризується специфічною фаховою лексикою, лексичними, граматичними та синтаксичними мовними особливостями.

Мета статті: висвітлити результати дослідження перекладознавчого аспекту у використанні кліше в документах підмови юриспруденції, описати відповідні перекладацькі процедури, а також обґрунтувати вибір і доцільність використання тієї чи іншої перекладацької трансформації.

Виклад основного матеріалу. Дослідники мовних кліше розглядають різні аспекти цього мовного знака. Зокрема, на основі фактичного матеріалу англійської мови, науковці висвітлюють різні теорії виникнення та дефініції кліше А. Хаберер, Т. Веле (A. Haberer, T. Veale, 2005), особливості його функціонування (F. Baider, 2013: 1168), здійснюють комплексне вивчення цього лінгвістичного явища, а також подають класифікації мовних кліше за різними ознаками – етимолого-генетичними та функціонально-тематичним (Стрибижев, 2005: 14), семантичними та структурними особливостями (Бурунський, 2009: 29).

Спроби класифікувати кліше робилися неодноразово і здебільшого зводилися до звичайного групування мовних кліше за ознаками їх походження, функціонального призначення, використання у певних дискурсах, що обслуговують подібні мовні ситуації.

У нашому дослідженні до розгляду було взято декілька найпоширеніших класифікацій серед яких виділяють наступні:

1) *Етимолого-генетична класифікація* Е. Партрідж (E. Partridge, 1978: 56): а) надактивно вживані звороти (*far and wide «скрізь і всюди»; in my opinion «на мій погляд»*), б) метафори, що втратили мотивацію (*Don't waste my time! «Не марнуй мій час!»*), г) прізвиська, що втратили свою оригінальність і важливість (*The Iron Lady «Залізна леді»*), тощо.

2) *Класифікація за критерієм походження* (Ніколаєва, Седокова, 1994: 612): а) давні, загальновідомі фразеологізми, приказки, крилаті слова (*Call me cousin but cousin me not «Горщиком назви, а в піч не клади»*), б) нелітературні повсякденні фрази (*God's are «дурень від народження»*), в) мовні кліше пострадянської доби (*ближнее зарубежье «ближнє зарубіжжя»*), тощо.

3) *Стилістична класифікація* (Скрипичникова, 2016: 61): Насамперед відносяться фольклорні, літературно-художні, розмовно-ужиткові та науково-професійні кліше.

4) *Класифікація кліше за семантичними ознаками* (Лещак, 2006: 89). Сюди відносяться кліше на суспільну, сімейно-побутову, освітню, професійну, тематику (*public project «суспільний проєкт», public opinion poll «опитування громадської думки», family status, «сімейний статус», day off «вихідний день»*), тощо.

Але найбільш вдалою вважаємо класифікацію запропоновану С. Лещак (2006) та Н. Муравйовою (2004) оскільки в її основу покладено значно ширший спектр дослідження мовних кліше, а також відповідності основним формам суспільної свідомості та взаємодії людей. Сюди належать: а) загальнонавживані (побутові кліше) (*to brush one's teeth «чистити зуби»*); б) (кліше-культурні ознаки) (*Keep away from me! «Тримайся подалі від мене!»*); в) ділові та наукові кліше (*to call to account (for) «притягнути до відповідальності», to perform an experiment «провести експеримент»*), тощо.

Слід також зазначити, що на відміну від інших стильових фіксацій, характерною особливістю мовних кліше є їхня номінативність, яка впливає з того факту, що до одиниць мовних кліше належать не лише фрази комунікативного плану, але й словосполучення номінативного спрямування.

Переходячи до розгляду особливостей структури текстів підмови юриспруденції зазначимо, що під підмовою юриспруденції розуміємо сукупність мовних засобів, які слугують інструментом для оптимального розуміння між фахівцями правової сфери, яка характеризується специфічною фаховою лексикою та спеціальними нормами щодо вибору, вживання та частоти використання лексичних і граматичних засобів загальнонавживаної мови.

Підмові юриспруденції притаманне використання простих кліше, що складаються з двох слів, ускладнених, що складаються з більш як двох слів, та складних – тих, які мають у своїй структурі два простих кліше, поєднаних в один блок.

Мова права побудована на основі використання стійких словосполучень – мовних кліше. Ці стандартизовані звороти, що забезпечують юридичній мові точність та граничну лаконічність. До них належить низка публіцистичних клішованих одиниць-канцеляризмів, які є нейтральними і використовуються в документообігу й у офіційному спілкуванні та стандартизують і уніфікують письмове ділове спілкування: *letter of attorney «довіреність», abatement of action «призупинення позову», in consideration of «беручи до уваги», тощо.*

Мовні кліше, в текстах підмови юриспруденції виконують наступні функції: привернення уваги, запиту та надання інформації, згоди та незгоди, та фасилітації задля спрощення мовлення, обміну інформацією та економії часу: *according to all accounts «За загальною думкою», I beg your pardon, but... «Я перепрошую, але...», And now I'd prefer to talk about... rather than... «А зараз я хотів би поговорити про..., а не про...», I won't deny that «Я не буду це заперечувати», no questions about it «Ніяких питань стосовно цього» тощо.*

Нами був проведений кількісний аналіз перекладацьких трансформацій в текстах підмови юриспруденції та здійснена інтерпретація результатів, а саме - обґрунтування вибору та доцільність використання тих чи інших перекладацьких процедур.

Для аналізу було взято корпус одиниць з 202 кліше на юридичну тематику. Приклади відібрано методом суцільної вибірки з збірки статей на юридичну тематику та підручників для вивчення підмови юриспруденції англійської мови.

У нашому дослідженні спиралися на класифікацію Л.С. Бархударова (1975) де вчений виокремлює чотири основні види трансформацій: 1) *перестановка*; 2) *додавання*; 3) *вилучення*; 4) *заміна*. Але ми не обмежувалися лише одною класифікацією, оскільки лише комплексний підхід дає змогу вичерпно описати одиниці дослідження та перетворення, що з ними відбувалися.

За результатами кількісного аналізу отримали наступні результати: у 116 випадків, тобто 57%, при перекладі трансформацій застосовувався один вид перекладацьких трансформацій; випадків де було використано дві перекладацькі трансформації при перекладі одного англомовного кліше у підмові юриспруденції, становить 83 випадки,

тобто 41% від усіх досліджених прикладів, а випадків, коли при перекладі застосовувались три і більше перекладацьких трансформацій – всього 3 випадки, тобто 2%.

Як можна простежити, найбільше у нашій вибірці мовних кліше, де при перекладі з англійської мови застосовувалась одна перекладацька трансформація. Це зумовлено стандартизованістю клішованих одиниць як в мові оригіналу, так і в мові перекладу, що спричинює підбір типових, усталених еквівалентів в процесі перекладу відповідних документів.

Що стосується деталей, а саме - типів перекладацьких трансформацій, то ми отримали такі результати, а саме: калькування використовувалось найбільше – 112 разів, або у 39% випадків, далі заміна – 101 раз, тобто у 35% випадків, додавання – 35 разів, тобто у 12% випадків, перестановка – 30 разів, тобто у 10% випадків, і найменше було використано експлікацію – лише 7 разів у 2% випадків та вилучення – 5 разів у 2% випадків.

Висновки. Віднесення поняття кліше до певної галузі мовознавства до цього часу є дискусійним питанням, оскільки цей пласт лексики досліджується в межах різних напрямів мовознавства, наприклад, лексикології, фразеології, граматики, перекладознавства, тощо.

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що у більшості випадків в мові перекладу підмови юриспруденції (у 57%) простежується часте використання виду мовного запозичення – кальки (калькування), що ґрунтується на утворенні нового фразеологізму, слова або нового значення слова через поелементний переклад відповідного іншомовного елемента. Далі, за частотою використання йдуть заміна та додавання, а найменше було використано експлікацію та вилучення, що зумовлено самою специфікою юридичної сфери до використання стійких словосполучень та стандартизованої мови.

Отже, при перекладі мовних кліше в юридичних документах у більшості випадків перекладач змушений застосувати одну, дві або і більше перекладацьких трансформацій, щоб наблизити зміст тексту перекладу до тексту оригіналу при цьому не спотворюючи його.

На нашу думку, дотичні дослідження можна проводити в таких галузях як бізнес, журналістика, публіцистика, фінанси, тощо, порівнюючи особливості відтворення семантики клішованих одиниць, а також за можливості порівнюючи мовні та позамовні фактори, які впливають на ступінь точності при адаптації кліше різними мовами

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частичной теории перевода). Москва: Международные отношения, 1999. 240 с.
2. Бурунский В.М. Клише : языковые характеристики, функционирование и типология : на материале французского и английского языков : дис. канд. филол. наук: 10.02.19. Курск, 2009. 204 с.
3. Вишневецька Н.Ю. Кліше як мовна одиниця: проблеми кліше в мовознавстві. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. 2013. Кн. 3. С. 33–36.
4. Дегтярьова І.О. Спортивні афоризми і кліше у підвищенні мовної майстерності студентів інституту фізичної культури на заняттях з іноземної мови. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2011. Вип. 19. С. 505–510.
5. Завгородня Л.В. Мовний стереотип і словесний штамп у мові газет. *Культура слова*. 2001. Вип. 57–58. С. 10–15.
6. Нечипоренко Б. Сугестивна функція кліше і мовних штампів в політичному дискурсі китайських ЗМІ. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. Вип. 1. С. 25–27.
7. Николаева Т.М., Седакова, И.А. Ценностная ориентация клише и штампов в современной русской речи. *Revue des études slaves: Ires Journées d'études en sciences sociales de l'IRENISE*. Vol. 66, 607–625.
8. Лещак С. Языковое клише: прагматика, семантика и структура аналитических номинативных неидиоматических знаков в современном русском языке. *Kielce : Wyd. Akademii Świętokrzyskiej*, 2006. 161 с.
9. Муравьева Н.В. Язык конфликта. Москва : Термика, 2004. 214 с.
10. Сковронська І. Ужиток фразеологічних одиниць, штампів та кліше у двомовному публіцистичному тексті. *Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка*. 2010. Вип. 9 (Ч. 2). С. 324–329.
11. Скрипичникова Н.С. Устойчивые словесные комплексы в устной профессиональной коммуникации: дис. канд. филол. наук: 10.02.19. Екатеринбург, 2016. 268 с.
12. Стрибижев В.В. Речевые клише в современном английском языке: метакоммуникативная функция : дис. канд. филол. наук: 10.02.04. Тула, 2005. 191 с.
13. Шамрай О.В. Мовленнєві кліше та їх роль у діалогічному мовленні. *Вестник Харьковского национального автомобильно-дорожного университета*. 2005. Вип. 30. С. 18–20.
14. Шарманова Н.М. Мовне кліше в контексті функціонально стильової диференціації мови. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2011. Вип. 6. Ч. 2. С. 119–129.
15. Baider, F. Cultural Stereotypes and Linguistic Clichés: Their Usefulness in Intercultural Competency. *International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education (IJCDSE)*. 2013. Vol. 4 (2), 1166–1171.

16. Garipov R.K., Garipova A.R. Corpus linguistics and some causes of semantic changes in cliché. URL: <http://www.sworld.com.ua/konfer30/273.pdf> (accessed: 20.05.2022).
17. Haberer, A. A. Defence of the cliché. *Journal of English Studies*. 2005. Vol. 5, 139–153.
18. Partridge, E. (1978). A dictionary of clichés: with an introductory essay. *London and Boston: Routledge and Kegan Paul*. 261 p.
19. Veale T. The Soul of a New Cliché : Conventions and Meta Conventions in the Creative Linguistic Variation of Familiar Forms. URL: <http://afflatus.ucd.ie/Papers/Veale%20Turing%20100.pdf> (accessed: 20.05.2022).

REFERENCES

1. Barhudarov L.S. Yazyk i perevod (Voprosy obschey i chastichnoy teorii perevoda) [Language and translation (Questions of general and partial theory of translation)]. Moscow: International Relations, 1999. 240 p. [in Russian].
2. Burunsky V.M. Cliché: linguistic characteristics, functioning and typology: based on the material of French and English languages: dis. Cand. philol. Science: 10.02.19. Kursk, 2009. 204 p.
3. Vishnevskaya N.Y. Cliche yak movna odynytzia: problemy kliche v movoznavstvi [Cliché as a language unit: problems of cliché in linguistics]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia – Scientific notes of Mykola Gogol Nizhyn State University*, book 3, 2013. 33–36 [in Ukrainian].
4. Degtyareva I.O. Sportyvna aforizmy i klishe u pidvyshchenni movnoi maisternosti studentiv instytutu fizychnoi kultury na zaniattiakh z inozemnoi movy [Sports aphorisms and clichés in improving the language skills of students of the Institute of Physical Culture in foreign language classes]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiya” – Scientific notes of the National University “Ostroh Academy”*, issue 19, 2011. 505–510 [in Ukrainian].
5. Zavgorodnya, L.V. Movnyi stereotyp i slovesny stamp u movi hazet [Language stereotype and verbal stamp in the language of newspapers]. *Kultura slova – The culture of the word*. 2001. Vol. 57–58, 10–15 [in Ukrainian].
6. Nechiporenko B. Suhestyvna funktsii klishe i movnykh shtampiv v politychnomu dyskursi kytaiskykh ZMI [Suggestive function of clichés and language stamps in the political discourse of the Chinese media]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*. 2013. Vol. 1, 25–27 [in Ukrainian].
7. Nikolaeva T.M., Sedakova I.A. Tsennostnaya. Orientatsiya klishe i shtampov v sovremennoy russkoy rechi [Value orientation of clichés and stamps in modern Russian speech]. *Review of Slavic Studies: Ires Journées d'études en social sciences of the IRENISE*. 1994. Vol. 66, 607–625 [in Russian].
8. Leshchak S. Linguistic cliché: pragmatics, semantics and structure of analytical nominative non-idiomatic signs in modern Russian. Kielce: Wyd. Akademii Świętokrzyskiej, 2006. 161 p.
9. Muraviova, N.V. Yazyk konflikta [The language of conflict]. Moscow: Termika, 2004. 214 p. [in Russian].
10. Skovronska I. Uzhytok frazeolohichnykh odynytz, shtampiv ta klishe u dvomovnomu publitsystychnomu teksti [The use of phraseological units, stamps and clichés in a bilingual journalistic text]. *Tele- ta radio zhurnalisty ka: zb. nauk. pr. Lviv. nats. un-t im. Ivana Franka – TV and radio journalism: collection of scientific works of Ivan Franko National University of Lviv*. 2010. Vol. 9 (Part 2), 324–329 [in Ukrainian].
11. Skripichnikova N.S. Ustoychivyye slovesnyye kompleksy v ustnoy professionalnoy kommunikatsii [Stable verbal complexes in oral professional communication]: dis. PhD philol. Science: 10.02.19. Ekaterinburg, 2016. 268 p. [in Russian].
12. Stribizhev V.V. Rechevyie klishe v sovremennoy angliyskom yazyke: metakommunikativnaya funktsiya [Speech clichés in modern English: metacommunicative function]: dis. PhD philol. Science: 10.02.04. Tula, 2005. 191 p. [in Russian].
13. Shamray O.V. Movlenniivi klishe ta yikh rol u dialohichnomu movlenni [Speech clichés and their role in dialogic speech]. *Vestnyk Kharkovskoho natsionalnoho avtomobylno-dorozhnoho unyversyteta – Bulletin of Kharkiv National Automobile and Road University*. 2005. Vol. 30, 18–20 [in Ukrainian].
14. Sharmanova N.M. Movne klishe v konteksti funktsionalnostylovoi dyferentsiatsii movy [Linguistic cliché in the context of functional-stylistic differentiation of language]. *Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kryvyi Rih State Pedagogical University*. 2011. Vol. 6, P. 2, 119–129 [in Ukrainian].
15. Baider, F. Cultural Stereotypes and Linguistic Clichés: Their Usefulness in Intercultural Competency. *International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education (IJCDSE)*. 2013. Vol. 4 (2), 1166–1171.
16. Garipov R.K., Garipova A.R. Corpus linguistics and some causes of semantic changes in cliché. URL: <http://www.sworld.com.ua/konfer30/273.pdf> (accessed: 20.05.2022).
17. Haberer, A. A. Defence of the cliché. *Journal of English Studies*. 2005. Vol. 5, 139–153.
18. Partridge, E. A dictionary of clichés: with an introductory essay. *London and Boston: Routledge and Kegan Paul*, 1978. 261 p.
19. Veale T. The Soul of a New Cliché: Conventions and Meta Conventions in the Creative Linguistic Variation of Familiar Forms. URL: <http://afflatus.ucd.ie/Papers/Veale%20Turing%20100.pdf> (accessed: 20.05.2022).